

Vergaderjaar 2022–2023

29 697

Gebiedsgerichte economische perspectieven en Regionaal Economisch Beleid

Nr. 112

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 juni 2023

Inleiding

Tijdens de vele gesprekken die ik overal in Nederland voer, ervaar ik steeds weer de kracht en eigenheid van de regio's. Van Noordwest Fryslân tot Zeeuws-Vlaanderen. Van Zuid-Limburg tot de Achterhoek. De meeste mensen zijn trots op het gebied waar ze wonen, voelen zich er mee verbonden en leven er graag.

Dit kabinet vindt het belangrijk om deze manier van leven te koesteren, ook in het licht van opgaven die zich voordoen in deze regio's. Hierbij is het niet genoeg om ons te laten leiden door hoe het economisch gaat: we moeten en willen ook naar welvaart en welzijn kijken. Naar alles wat onze samenleving bindt en wat mensen waardevol vinden. Zoals gezondheid, sociale verbondenheid en veiligheid. Naar wat we ook wel «brede welvaart» noemen.

Daarom heeft dit kabinet € 900 miljoen beschikbaar gesteld voor Regio Deals. Ik was onder de indruk van de veelheid aan sterke voorstellen die regio's uit heel Nederland opstelden voor de vierde tranche Regio Deals. Regionale overheden, kennis- en culturele instituten, ondernemers en maatschappelijke organisaties maakten samen een integrale aanpak die past bij de opgave en het DNA van het gebied. De kracht van de regio was hierbij het uitgangspunt. Het kabinet selecteerde veertien voorstellen, die nu door deze regio's samen met het Rijk worden uitgewerkt tot Regio Deals en dit najaar ondertekend zullen worden.

Het kabinet heeft besloten om € 84 miljoen van de gereserveerde middelen van de zesde tranche over te hevelen naar de vijfde tranche. Deze verhoging houdt verband met het aantal voorstellen in de vierde tranche en een toezegging die het kabinet heeft gedaan naar aanleiding van de parlementaire enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen. Bij

de excuses die het Kabinet aanbood is één van de 50 maatregelen die het kabinet heeft voorgesteld, om in de eerstvolgende tranche Regio Deals € 50 miljoen te reserveren voor voorstellen die worden aangedragen vanuit deze regio. Voor de vijfde tranche Regio Deals reserveert het kabinet in totaal dus € 384,6 miljoen, en voor de zesde tranche is een bedrag van € 216,6 miljoen beschikbaar. De vijfde tranche wordt vanaf 7 juli opengesteld en vanaf die datum kunnen regio's hiervoor een propositie indienen.

Met deze brief informeer ik u over de aanpak van de vijfde tranche Regio Deals. Op verzoek van mijn ministerie is er een evaluatie uitgevoerd over hoe de selectie van de vierde tranche Regio Deals verlopen is. Ik zal daar eerst bij stilstaan voordat ik toelichting geef op het vervolgproces.

Evaluatie aanpak vierde tranche

Alvorens de aanpak voor de vijfde tranche Regio Deals te bepalen, is Lysias Advies gevraagd om de aanpak van de vierde tranche te evalueren. Er is gekeken naar het proces van voorlichting en indiening van de voorstellen. Daaruit blijkt dat er waardering was voor de informatievoorziening en communicatie over de Regio Deals. Vooral over het laagdrempelige contact tijdens de Regio Deal dagen en de kansen om te netwerken tussen regionale partijen en met het Rijk waren regio's positief. De spreiding van deze Regio Deal dagen over het land werd als prettig ervaren. De bovenstaande aspecten zullen dus voortgezet worden in de aanpak van de vijfde tranche Regio Deals.

Voor het vervolg neem ik de volgende leerpunten mee:

- De Regio Deal dagen en het Webinar worden eerder in het aanvraagproces en in afstemming met regio's georganiseerd, zodat deze beter aansluiten bij hun informatiebehoefte en planning.
- Lysias adviseert om de regio's meer ruimte te geven in de aanvraag. Daarom is besloten om bij de vijfde tranche niet meer met een formulier te werken. In plaats daarvan wordt aan regio's gevraagd om hun voorstel te presenteren in een maximaal aantal pagina's. Daarbij is het verzoek om de volgende onderdelen in het voorstel op te nemen: opgave, aanpak, financiën en organisatie. Bovendien zullen dezelfde afwegingscriteria gebruikt worden als in tranche 4. Om de vergelijkbaarheid tussen voorstellen in stand te houden, worden via de RVO website de voorwaarden gecommuniceerd over bijvoorbeeld de opmaak van de voorstellen. Ten tweede adviseert Lysias duidelijk te zijn over het wel of niet kunnen meesturen van bijlagen. Om de vergelijkbaarheid tussen voorstellen in stand te kunnen houden, is besloten om in de vijfde tranche geen bijlagen mee te nemen in het beoordelen van de voorstellen. Voor een volledig overzicht van de voorwaarden kunnen indieners terecht op de website van RVO.

Afwegingskader vijfde tranche Regio Deals

Net als in de vorige tranches, vormen de integrale voorstellen van de regio's de eerste stap en het uitgangspunt voor de Regio Deals. Deze voorstellen worden beoordeeld door de betrokken departementen met behulp van het onderstaande afwegingskader.

Het kabinet zal op basis van een integrale beoordeling besluiten over een voorlopige toekenning van budget voor de indieners van de Regio Deals. Vervolgens zullen de betrokken departementen en de geselecteerde regio's samen een concrete, te ondertekenen Regio Deal uitwerken. In partnerschap werken aan maatschappelijke opgaven staat centraal. Waarbij de regio zelf het best voor ogen heeft welke opgaven er in een

regio spelen en welke aanpak daarop goed aansluit. De aanpak moet een bijdrage leveren aan het vergroten van de Brede welvaart in die regio. Regio's die in de vorige kabinetsperiode een Regio Deal sloten, en regio's waarvan het voorstel voor de vierde tranche niet geselecteerd is, kunnen ook in deze 5^e tranche opnieuw een voorstel indienen. Bij de beoordeling van voorstellen uit regio's die in de vorige kabinetsperiode al een deal sloten, zal rekening gehouden worden met de fase van de nog lopende Regio Deal. In de selectie van alle Regio Deals wordt gekeken naar een evenwichtige verdeling van de toe te kennen middelen over Nederland. Daarnaast is speciale aandacht voor regio's waarin de brede welvaart onder druk staat. Het gaat dan zowel om kwetsbare stedelijke als landelijke regio's.

Bij het selecteren, uitwerken en afsluiten van de Regio Deals wordt het brede welvaartkader toegepast. In de kamerbrief over de aanpak vierde tranche Regio Deals (Kamerstuk 29 697, nr. 109) omschreef ik welke definitie daarbij gehanteerd wordt en hoe inzichten over brede welvaart worden meegenomen bij de inrichting van de Regio Deals.

Het afwegingskader telt vier aspecten: opgave, aanpak, financiën en organisatie.

1. Opgave
a. De propositie schetst een breed beeld van de huidige situatie in de regio (bijvoorbeeld aan de hand van de regionale Monitor Brede Welvaart, en eventueel aangevuld met andere vergelijkbare bronnen).
b. De propositie omvat een regionaal streefbeeld: de gewenste situatie in relatie tot brede welvaart waar regionale partijen naar toe willen werken. De gewenste situatie kan breder zijn dan de opgaven die in de beoogde Regio Deal worden geadresseerd. Regionale partijen wordt verzocht in hun propositie ook te benoemen welke instrumenten en/of fondsen zij voor deze of andere opgaven in hun regio (willen) inzetten.
c. De propositie omschrijft de regionale opgave die met de beoogde Regio Deal aangepakt moet worden. – De regionale opgave en de urgentie daarvan zijn onderbouwd met (objectieve) bronnen (onderzoeken, rapporten, data over brede welvaart, etc.).
d. Er is bij punt c. sprake van een meervoudige opgave. – De opgave kent een samenspel van brede welvaartaspecten ¹ gerelateerd aan: kwaliteit van leven, wonen en werken en gaat dus over meerdere beleidsdomeinen. – De verschillende elementen van de opgaven vormen samen een onlosmakelijk verbonden opgave die een enkel beleidsdomein overstijgt e/o waarbij het geheel meer is dan de som der delen.
2. Aanpak
a. Er is een te verwachten positief effect op het verhogen van de kwaliteit van leven, werken en wonen (brede welvaart) van inwoners en ondernemers. – De propositie omschrijft hoe de beoogde Regio Deal, en iedere interventie daarin, bijdraagt aan de kwaliteit van leven, wonen en werken (brede welvaart) in de regio. Hier en nu, later en elders.
b. Er is sprake van een integrale aanpak van de regionale opgave. – Er is een duidelijk verband tussen de voorgestelde aanpak en de meervoudige regionale opgave (doeltreffendheid). – De aanpak bestaat uit een aantal verschillende, samenhangende onderdelen.
c. Het is helder welke (niet-financiële) bijdrage de regio van het Rijk verwacht. – De propositie omschrijft wat de toegevoegde waarde is van de rijksbijdrage voor het aanpakken van de regionale opgave. – Er wordt toegelicht waar de regio verdere niet-financiële ondersteuning, kennis en kunde van het Rijk of rijksdiensten nodig heeft. – De propositie omschrijft hoe de aanpak ook bijdraagt aan de brede landelijke opgaven, zoals bijvoorbeeld het terugdringen van armoede en schulden, werken aan gezondheid, het benutten van regionale economische kansen, en het bevorderen van klimaatadaptatie en de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

d. Het is duidelijk hoe de aanpak in de beoogde Regio Deal leidt tot een aantal concrete resultaten op zowel korte termijn (in de periode 2024- 2025) als langere termijn.
e. Het is duidelijk op welke doelgroep(en) de beoogde Regio Deal zich richt. – Het is helder welke specifieke groep(en) het verschil gaat/gaan merken van deze Regio Deal en waarom. – Het is helder op welke wijze de doelgroep is betrokken bij (het formuleren van) de aanpak.
3. Financiële aspecten
a. Aan het Rijk wordt een bijdrage gevraagd binnen de bandbreedte van € 5–40 miljoen (incl. BTW) voor de uitvoering.
b. Er zijn toezeggingen/intenties omtrent (ten minste) evenredige publieke en/of private regionale financiering en/of een evenredige bijdrage in natura. Waarbij kwetsbare regio's beargumenteerd mogen afwijken.
c. Het is inzichtelijk welke partijen voornemens zijn te investeren in de activiteiten opgenomen in de beoogde Regio Deal.
d. De propositie omschrijft op welke manier is geborgd dat na afronding van de Regio Deals de opgezette initiatieven structureel wordt ingebed in de Regio zonder Rijksbijdrage.
e. De propositie omschrijft hoe de doelmatige besteding van middelen wordt geborgd.
f. De gevraagde bijdrage vanuit de Regio Envelop staat in verhouding tot de omvang van de opgave en de geformuleerde ambitie en doelen.
4. Organisatorische aspecten
a. In de propositie wordt aangegeven hoe de regio de organisatie en afstemming voor zich ziet (mensen en middelen) in het kader van realisatie van de Regio Deal. – De regio heeft een voorstel van hoe men samen wil sturen op het realiseren van de gestelde doelen in regionaal en Rijk-regio verband – De propositie omschrijft hoe geborgd wordt dat regionale partijen zich ook na afloop van de Regio Deal gezamenlijk langjarig blijven inspannen voor het versterken van de kwaliteit van leven, wonen en werken (brede welvaart) van inwoners.
b. De propositie omschrijft hoe de regionale samenwerking wordt vormgegeven. – Er wordt helder uitgelegd hoe de indienende partijen zorgen dat het voorstel breed wordt gedragen in de regio. – Het is duidelijk hoe burgers, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennis- en culturele instellingen in de samenwerking worden betrokken. – Het is helder wat er wordt verwacht van de in het voorstel genoemde partijen. – De in het voorstel genoemde partijen waren betrokken bij de analyse van de regionale opgaven en het formuleren van de aanpak. – De staten, raden en algemene besturen van waterschappen (indien relevant) zijn betrokken.

¹ Zie Kamerstuk 29 697, nr. 109, pagina 2 over de aanpak vierde tranche Regio Deals voor de definitie brede welvaart die hierbij gehanteerd wordt.

Financiële inzet Rijk en regio

Voor de vijfde tranche Regio Deals is een bedrag van € 384,6 miljoen beschikbaar. De verdere financiële inzet en randvoorwaarden voor de vijfde tranche komen overeen met die van de vierde tranche:

- Met de Regio Deals gaan het Rijk, regionale overheden, kennis- en culturele instituten, ondernemers en maatschappelijke organisaties een partnerschap met elkaar aan. Betrokkenheid en inzet van alle partijen is belangrijk voor een succesvol partnerschap. Financieel bijdragen door zowel het Rijk als de regio is onderdeel van die inzet.
- De eenmalige Rijksbijdrage uit de Regio Envelop per Deal bedraagt minimaal € 5 miljoen en maximaal € 40 miljoen.
- Van de regionale partijen die een voorstel indienen, wordt verwacht dat zij een financiële bijdrage leveren die passend is gegeven de opgaven en de draagkracht van de regio, waarbij 50% als uitgangspunt geldt.

- Regio's dienen in hun propositie zelf de omvang en onderbouwing aan te geven van hun cofinanciering. De regionale cofinanciering kan van zowel publieke als private partijen komen.
- Kwetsbare regio's kunnen beargumenteerd afwijken van de 50% cofinanciering.
- De inzet is dat de middelen van het Rijk en haar regionale partners als een vliegwiel functioneren voor andere investeringen in de regio en een sterke regionale samenwerking. Daarnaast heeft dit kabinet geld gereserveerd voor onder andere fysiek-ruimtelijke opgaven, sociaal-economische thema's en veiligheid. Het gaat om opgaven die zowel spelen in stedelijke als landelijke gebieden. De Regio Deal is een op zichzelf staand instrument, maar in het uitwerken van de Regio Deals zal verkend worden hoe de inzet vanuit de Regio Envelop hierop goed afgestemd kan worden. Het doel is hierbij dat de instrumenten en middelen elkaar kunnen aanvullen en/of versterken.
- De middelen uit de Regio Envelop voor de vijfde tranche worden via een specifieke uitkering beschikbaar gesteld. De verantwoording gebeurt via de SISA-systematiek. Mijn medewerkers denken aan de voorkant mee over hoe de administratieve lasten binnen de wettelijke kaders zoveel mogelijk kunnen worden beperkt.

Procedure en startmoment

Regio's kunnen vanaf 7 juli 2023 een Regio Deal voorstel indienen via de website van de RVO. Een overzicht van de voorwaarden waaraan een voorstel moet voldoen is te vinden via www.rvo.nl/regiodeals. Partijen die in aanmerking willen komen voor een Regio Deal in de vijfde tranche, dienen hun voorstel aan te leveren vóór 1 november 2023. Regio's hebben dus tot en met 31 oktober om hun voorstel in te dienen. Zij zijn ook van harte uitgenodigd om de komende maanden contact te op te nemen voor een gesprek met de medewerkers van het programmateam Regio Deals en met betrokken departementen. Dat kan via de website van RVO of via regiodeals@minbzk.nl. Ook zijn alle geïnteresseerden die op zoek zijn naar meer informatie of contact in het kader van de Regio Deals welkom om aan te sluiten bij het Webinar over de Regio Deals, en een van de vier Regio Deal dagen. De bijeenkomsten vinden plaats op de onderstaande vier middagen. Meer informatie over deze bijeenkomsten zal gedeeld worden via de website: www.elkeregiotelt.nl.

Data van de Regio Deal dagen:

- Rotterdam: 6 september
- Tilburg: 7 september
- Apeldoorn: 13 september
- Groningen: 14 september

Regio's waar de slagkracht ontbreekt om tot een integraal voorstel te komen, kunnen een beroep doen op ondersteuning en intensievere begeleiding vanuit het Rijk. Zij kunnen zich melden via de website van de RVO of kunnen contact opnemen via het emailadres Regiodeals@minbzk.nl of telefoonnummer 070-4266277. Dit is geen garantie voor de toekenning van een Regio Deal.

In november en in december 2023 zal mijn ministerie samen met de andere betrokken departementen de ingediende voorstellen analyseren met behulp van het afwegingskader. Begin 2024 besluit het kabinet welke voorstellen worden uitgewerkt tot een Regio Deal. De gezamenlijke uitwerking door Rijk en regio kost enkele maanden. Vervolgens worden de Regio Deals door Rijk en regio ondertekend en volgt het toekennen van de financiële bijdrage uit de Regio Envelop. Mijn streven is om de vijfde

tranche Regio Deals medio 2024 te ondertekenen. Ik zal uw Kamer hierover te zijner tijd informeren.

Brede welvaart

In de Regio Deals staat het verbeteren van de kwaliteit van leven, wonen, werken van inwoners en ondernemers centraal. Al deze aspecten komen terug in de regionale Monitor Brede Welvaart, waarin het CBS jaarlijks een overzicht geeft. Op 5 december 2022 publiceerde het CBS de nieuwe editie van deze monitor.¹ Hieruit blijkt dat de meeste indicatoren voor de brede welvaart «hier en nu» in de laatste acht jaren stegen of stabiel bleven. De brede welvaart «later» ontwikkelt zich minder rooskleurig. Economisch en natuurlijk kapitaal laten op veel plaatsen een achteruitgang zien. Net als in 2021 daalde in veel gemeentes de brede welvaart met betrekking tot wonen, vooral door de toenemende afstand tot voorzieningen in minder stedelijke gemeentes. Het CBS geeft aan dat de stedelijkheidsgraad van gemeentes sommige verschillen dus verklaren.

De conclusie van het CBS dat de brede welvaart in het hier en nu stijgt ten koste van later, bevestigt hoe belangrijk is dat er wordt nagedacht over het lange termijn streefbeeld van een regio. Mijn inzet blijft dan ook om hier met de Regio Deal een impuls aan te geven. Ook onderstrepen de regionale verschillen die naar voren komen, dat het belangrijk is om regionaal maatwerk te kunnen bieden.

Tot slot

Op 27 maart 2023 publiceerden de Rli, RVS en ROB hun rapport over ongewenste regionale verschillen. Met een titel die uw en mijn inzet bondig samenvat: Elke regio telt. Regio Deals komen in dit rapport naar voren als een waardevol instrument, waarin nog ruimte is voor verbetering. Zoals aangegeven in mijn vorige Kamerbrief over de voortgangrapportage van de Regio Deals, zal ik een verdiepend onderzoek uit laten voeren naar dit instrument en welke stappen daar nog in gezet kunnen worden. Ondertussen blijf ik samen met medeoverheden in heel Nederland doorwerken aan het vergroten van de brede welvaart in iedere regio. Ik kijk er dan ook naar uit om weer nieuwe voorstellen, dit keer voor de vijfde tranche Regio Deals, in ontvangst te nemen en om deze in partnerschap verder uit te werken.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
H.G.J. Bruins Slot

¹ *Regionale Monitor Brede Welvaart 2022*, CBS (<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart>).